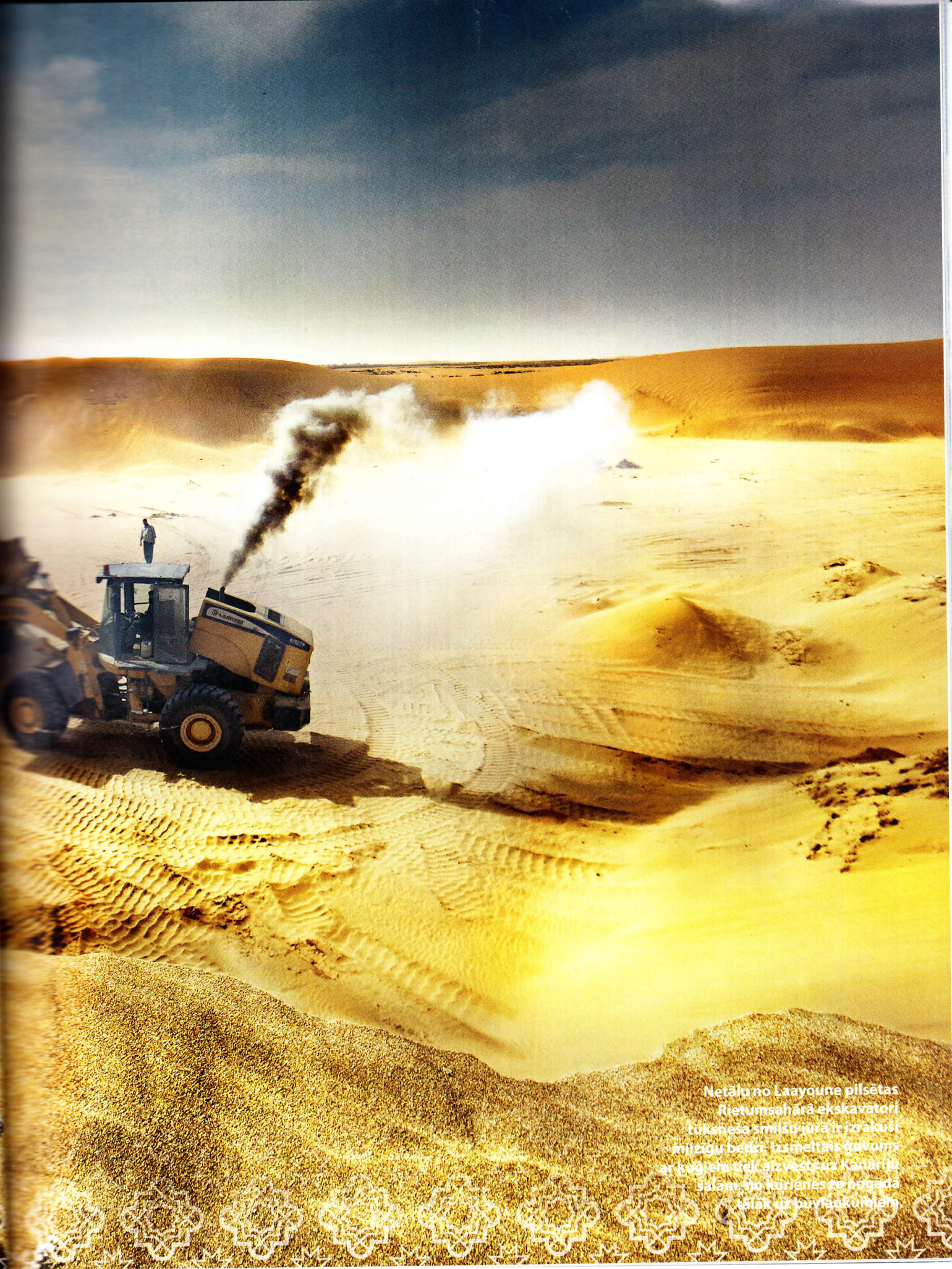

SMILŠU NOLAUPIŠANA

NETĪRIE DARĪJUMI AR SMILTĪM

Visās malās rok un rok – tiek noplūcināta piekraste, izdobtas veselās salas, iegrimst upju gultnes. Šajā procesā tiek gūta pasakaina peļņa, tiesa, daudzos gadījumos tas notiek nelikumīgi. Globālajā smilšu biznesā Maroka ir viena no svarīgākajām vietām, bet smiltis – tas ir otrs svarīgākais dabas resurss pasaulē uzreiz aiz ūdens.

Manons Kerils (teksts) Veronika de Vigerī (foto)

Netālu no Laayoune pilsētas
Rietumsahārā ekskavatori
tukenesa smilšu jūrā izrakusi
mijzīgu bedri. Izsmeltais šuvums
ar kugļiem tiek aizvests uz Kanāriju
salām, no kurienes tur nogada
tālāk uz ģeotekhniskiem

Acīm paveras aina, kurai istā vieta būtu kādā fantāzijā par to, kā zeme izskatīsies pēc pasaules gala. Ekskavatori kā milzīgi tērauda briesmoņi ar dzelzs ķetnām ierokas aizvien dziļāk krastā, kas no vienas vietas ir kā nosēts ar dziļiem krāteriem. Vienā pusē viļņus veļ nebeidzamais Atlantijas okeāns, otrā slejas pelēki smilšu kalni. Raktuves tinas teju necaurredzamā gaisā savērpušos putekļu mākonī, un cilvēki, kas te rosās, izskatās tik niecīgi kā skudras. Paelpot var tikai ar grūtībām.

Vēl pirms dažiem gadiem piejūras pilsētiņā Ouled Skhar, kas atrodas Marokas rietumos apmēram desmit kilometrus no Larache, bija „burvīga pludmale, kur ģimenes ar bērniem brauca piknikā,” atminas raktuvju strādnieks Abdula (savu uzvārdu viņš nevēlas nosaukt). Nu piknikotāju saulesargi atkāpušies ekskavatoru priekšā, taču jaunā vīrieša balsī šis fakts neraisa ne mazāko nožēlu. „Saprotiet taču, tagad mums ir kaut kas daudz pārāks par smiltīm – darbs!” viņš paskaidro, iekāpj savā kravas auto un aizcērt durvis.

Tā nu Larache smilšainajā liedagā ik nedēļu no pirmdienas līdz trešdienai skatāms smagsvaru balets. Šajās dienās teju 700 kravas

mašīnas pa trim reizēm iebruc Ouled Skhar smilšu karjerā. 2008. gadā atklātās raktuves kopīgi apsaimnieko vairāki nelieli autopārvadājumu uzņēmumi. Viņi piekrauj savus auto ar smiltīm un piegādā tās gan betona rūpnīcām, gan tuvējiem būvlaukumiem. Piemēram, milzu projektam Lixus – brīvdienu kompleksam, kur paredzēts izbūvēt golfa laukumu, vairākas četru un piecu zvaigžņu viesnīcas, tenisa kortus un veikalus; projekts ilgst jau teju desmit gadus. Lielu daļu iegūto smilšu pa piekrastes ceļu aizved arī uz ziemeļiem, uz netālo Tanžeras pilsētu, kur viesnīcas aug kā sēnes pēc lietus, toties smilšu ieguve pēc perioda, kad to praktiski nekontrolēja, nu ir stingri reglamentēta.

Uz papīra arī Larache smilšu karjerā ar likumu ievērošanu viss ir kārtībā, un valsts Infrastruktūras un transporta ministrija ir noteikusi kvotas smilšu ieguvei, taču daudziem uzņēmējiem tādi noteikumi ir kā pilei ūdens.

„Mašīnu piekraujot, mēs sagatavojam sešiem kubikmetriem smilšu nepieciešamo dokumentāciju, bet īstenībā ielādējam divpadsmit kubikmetrus,” pastāsta kāds šoferis, kurš te strādā jau trīs gadus. „Pie izbrauktuves uzstādītie svāri praktiski visu laiku izrādās salūzuši. Un neviens nekad neuzdod nekādus jautājumus,” viņš apgalvo.

Ben Slimane mežs netālu no Kasablankas pieder Marokas dabas mantojumam, tomēr arī šeit darbojas 18 raktuves, kur strādniekus nodarbina daļēji nelikumīgi.

SMILŠU IEGUVE IR ZEĻOŠS RŪPALS,

kura uzplaukuma vārdā visā pasaulē tiek nesaudzīgi izsmeltas upju gultnes, nolīdzinātas piekrastes kāpas, izrakņātas lagūnas un tuksneši. Starp pasaulē svarīgākajiem dabas resursiem smiltis ir otrajā vietā aiz ūdens. Tās vajadzīgas dažādu izstrādājumu ražošanā, sākot ar stiklu un beidzot ar mikroprocesoriem, arī betonā ir 80% smilšu. Apvienoto Nāciju Organizācija lēš, ka gadā tam izmantoti apmēram 40 miljardi tonnu šī resursa. Pašlaik lielākās smilšu importētājas ir Ķīna un Singapūra – saskaņā ar Apvienoto Nāciju Organizācijas tirdzniecības datubāzi šīs valstis 2010. gadā importējušas smiltis gandrīz par 30 miljardiem eiro.

Īpaši pieprasītas smiltis ir tajās zemēs, kas strauji attīstās, – šādās valstīs novērojama celtniecības bums rada šķietami neapsīkstošu pieprasījumu. Marokā ik gadu gluži vai no zemes izaug 30 tūkstoši mājokļu, un vienas vidēja izmēra mājas celtniecībai nepieciešamas 200 tonnas smilšu. Saskaņā ar atbilstošās arodbiedrības datiem vietējai būvniecībai 2015. gadā nepieciešami 30 miljoni kubikmetri smilšu. Taču marokāņu piedāvājums 2013. gadā oficiāli bija tikai 11 miljoni kubikmetru.

Skaitļi liek domāt, ka likumīgā ceļā lielu daļu pieprasījuma apmierināt nav iespējams. No kurienes tad nāk viela, ko ber betona maisītājos?

Šis jautājums nodarbina arī Rahīdu Bugabu. Piecdesmitgadīgais vīrs saimnieko nelielā restorānā, kura sienas rotā Ķe Gevaras portreti, un sūdzas par dabas resursu izšķērdēšanu, ko piesedzot vietējās varas iestādes. Viņš nevilcinās apsūdzēt smilšu karjeru apsaimniekojošos uzņēmējus, ka tie dodot kukuļus pa labi un pa kreisi, lai tikai viņu darījumi ritētu bez traucējumiem (tiesa, nekādus pierādījumus saviem apgalvojumiem viņš nesniedz). Rahīds ir dabas aizsardzības aktivists, brīvajos brīžos nodarbojas ar žurnālistiku un no savas kabatas finansē vietējo laikrakstu El Chivoto, kurā kritizē piekrastes resursu noplicināšanu un tās sekas, piemēram, eroziju. „Tur rok tādā apjomā, ka stāvkrausts jau sāk grūt,” viņš uzsver. „Ir bijuši pat nāves

Pludmales dzīve Tetuānā: Marokas tūrisma nozare augtin aug, un līdz ar to palielinās arī jaunu mitekļu un viesnīcu skaits. Pieprasījums pēc smiltīm celtniecībai ir liels, un līdz pat 40 procentiem šī pieprasījuma apmierina melnais tirgus.

gadījumi. Taču ģimenēm samaksā, lai tās tur moti, un viss turpinās tā, it kā nekas nebūtu noticis.”

CETURTDIENAS RĪTĀ smilšu karjers šķiet pamests. Uz ielas, kas ved uz piekrasti, kravas mašīnas nemana, priekšpusdienas mieru netraucē neviens troksnītis. Kravas auto oficiāli drīkst izmantot tikai pirmajās trīs nedēļas dienās – daži vietējie politiķi un dabas aizsardzības aktivisti izdara spiedienu uz biznesmeņiem un šādi mēģina samazināt nelikumīgās ieguves apjomu.

Tai pašā laikā atvērtām vātim izvagotajā piekrastē norisinās savāda izrāde: uz spoguļgludās jūras fona iezīmējas smagi apkrauti siluēti – tur nebeidzamā rindā gausiem soljiem iet ēzeļi, kam pie sāniem nokarājas smagi smilšu maiši. Nastu nesēji slāj pa pludmali

un ceļā apmet likumus ap nosvīdušiem vīriem, kuri ar lāpstām rokas smiltīs. Kāds sešpadsmitgadīgs jauneklis, kurš soļo aiz sava ēzeļa un visu laiku paskubina to ar stību, skaidro: katrs smilšu maiss ienesot desmit eiro, kuri jāsadala uz trim ģimenēm – ēzelis tām piederot kopīgi. Kad ticis atvērts smilšu karjers, šis sešpadsmitgadnieks esot pametis skolu. „Naudu te sanāk pelnīt vaiga sviedros,” viņš saka. „Katra tūre man nozīmē divus kilometrus kājām.”

Smilšu karjera īpašnieki piecēs vietējo iedzīvotāju nelikumīgo krasta smilšu ieguvī. Tie savukārt iecietīgi izturas pret uzņēmuma radītajām neērtībām un klusē par ieguves apjomu pirmajās trīs nedēļas dienās. Tāda vienošanās atstāj tiešas sekas uz nelielo karjeram kaimiņos esošo pilsētiņu – tā nu sadalījusies divās pretējās nometnēs.

Vienā pusē nostājušies ļaudis, kuri darbojas smilšu biznesā, savukārt otrā pusē tie, kuri tur nepiedalās, piemēram, zemes īpašnieki. Kopš gadsimta sākumā piedzīvotā nekustamā īpašuma celtniecības buma daudzi strādnieki, kas paaudzū paaudzēs bija strādājuši šai apkaimē iekoptajos zemesriekstu laukos, nu ir nēmuši rokā lāpstu un sākuši rakt smiltis.

Kā, piemēram, 40 gadus vecais Omārs, kurš negrib pilnībā atklāt savu identitāti. Omārs konfliktu ar zemes īpašniekiem skaidro pavisam vienkārši: „Protams, viņi mums labprāt vispār aizliegtu iegūt smiltis, jo nu taču vairs nav neviena, kas liektu muguru viņu laukos. Bet viņi nevar to aizliegt. Īstenībā nelaime ir tāda, ka mēs no zemes īpašniekiem vairs neesam atkarīgi, un tas viņiem ir kā dadzis acī.”

TĀPĒC SANĀK, ka no daudzu laukstrādnieku viedokļa smilšu izlaupīšana nozīmē svētību, tā rada zināmu emancipāciju, bet uz iegūto labumu ēnas pusēm viņi mīļuprāt skatās caur pirkstiem. Te nav runa tikai par neglābjamo kaitējumu apkārtējai videi, ko nodara piekrastes reģiona raksturīgās ainavas iznīcināšana un pilnīga kāpu joslas sagrāve.

Larache apgabalam tā nav vienīgā problēma, jo aizvien pieaugošais pieprasījums pēc smiltīm ir modinājis plēsoņu apetīti ne tikai raktuvēs vien. Arī uzņēmuma Drapor priekšstāvji (šī kompānija apsaimnieko Larache ostu) izmanto dažnedažādus negodīgus trikus. Vietējās pašvaldības viceprezidents Mačijs el Karkri tos skaidro šādi:

„Valsts maksā Drapor par to, lai tas izraktu pieeju ostai, bet viņi ar šādu aizbildinājumu izrok smiltis daudz lielākā apjomā, nekā

tas būtu nepieciešams. Pāri palikušās smiltis tiek pārdotas, un pašvaldība par to nesaņem ne graša!”

Vietējie politiķi ir uztraukušies un 2011. gadā uzsāka tiesvedību pret Drapor, un 2013. gada janvārī uzņēmumam piesprieda naudas sodu desmit miljonu dirhamu (900 tūkstoši eiro) apjomā.

Taču līdzīga krāpšana notiek ne tikai vietējā, bet arī valsts līmenī. Marokas finanšu pārvaldības iestādes aplēsušas, ka zaudētie ienākumi par daudziem miljoniem nelegāli iegūtu smilšu tonnu ir četri miljardi dirhamu (356 miljoni eiro). Piedevām vēl Marokas 1885 legālo raktuvju džungļos ir neskaitāmi uzņēmēji, kas nedeklarē ienākumus un tāpēc arī nemaksā nodokļus.

Daļēji tajā, ka valsts vara blēdīgo darboņu rosībai nepieliek punktu, ir vainojams fakts,

ka nelikumīgā smilšu tirdzniecība ir temats, kam piemīt politiska skandāla potenciāls. Saskaņā ar Infrastruktūras un transporta ministrijas izdotā raktuvju saraksta analīzi, kas atrodama lakome.info (šī mājaslapa pazīstama kā Marokas WikiLeaks), svarīgo resursu kontrolē neliela sauiņa uzņēmēju un karaļa Muhameda VI valdības aparātam tuvu stāvošu, augstdzimušu cilvēku.

Marokas galvaspilsētā Rabātā smiltis ir tabu tēma. Ministrija, kas atbildīga par atļauju izsniegšanu to ieguvei, uz vairākiem intervijas pieprasījumiem pat nereaģē, un marokāņu Industrijas biedrības priekšsēdētājs Dāvids Toledano uz visiem jautājumiem atbild gaužām vēsi: „Ko jūs gribat no tām smiltīm? Par to taču vispār nav vērts runāt! Tas ir uz mata tāds pats bizness kā visi pārējie – smags darbs un mazi ienākumi!”

Smalko smilšu ieguve raktuvēs ir alternatīva krasta smilšu smelšanai, piemēram, pludmalēs. Tomēr uz vidi atstātās sekas nav mazāk postošas.

Ekonomikas zinātnieks un Pasaules bankas padomdevējs Fouads Abdels Moumi par lieliem ietekumiem tikai vīpsnā: „Nerentab-
 un biznesu slēdz, tāds nu reiz ir ekonomikas
 principa. Taču Marokas raktuvju skaits
 mūsu gados ir tikai audzis un audzis, nevis
 samazināies.”

NE GADĀ valsts prezentēja pieticīgu refor-
 ma projektu, ar kuru bija paredzēts attīrīt
 smilšu ieguves sektoru. Kad atklātībā nonāca
 ziņojums ar raktuvju licenču īpašniekiem, vairs
 netika iespējams noslēpt, ka lielākā to daļa
 pieder pie ļaudīm no karaļa Muhameda tuvā-
 ku līdzgaitnieku loka vai arī režīma svarīgā-
 šiem politiskajiem sabiedrotajiem.

Piemēram, karaļa īpašo uzdevumu sekre-
 tārāņu vārdu vadīja smilšu karjeru Ben
 Slimane provincē sešdesmit kilometrus no
 Agadžārkas. Šis karjers ir izraisījis ļoti asas
 kritikas visās valsts mērogā, un tam ir svarīgs
 iemesls – raktuves atrodas dabas rezervātā
 ar koraļļu un korķa ozolu audzēm. Pēc desmit
 smilšu ieguves gadiem būtu iznīcināti
 400 hektāri senā meža, kas atbilst trešajai
 daļai tā platības.

Pie iebrauktuvju karjerā, kur kravas ma-
 šīnas rindas kārtībā piestūrē pie uzpildīšanas
 stacijas, nav nekādu uzrakstu, kas norādītu
 uz īpašnieku. Visu tuvējo apkārtni – milzīgu
 pilnīgi kailu klajumu – ietin biezs putekļu
 mākoņš. „Nesaelpojieties par daudz šejienes
 netīri gaisa!” mūs brīdina kāds strādnieks, kas
 cieš par hronisku bronhītu.

Neraugoties uz atkārtotiem brīdināju-
 miem, ko izsaka neskaitāmas organizācijas,
 strādājot par gruntsūdeņu piesārņošanu un
 augšnes noplicināšanu, baisajam ekskavato-
 ru orķestrim ik gadu pievienojas arvien
 jauni un jauni spēlētāji.

„Šīs raktuves ir absurdas kā no cilvēciskā,
 tā no ekoloģiskā viedokļa, tās būtu nekavē-
 jami jāslēdz!” uzskata kāds vietējais ierēd-
 nis, kurš gan arī negrib atklāt savu vārdu
 un amatu. „Taču šajā jautājumā politika
 acīmredzot spēlē galveno lomu.” Turklāt, kā
 paskaidro Fuads Abdels Moumi, te runa
 esot par politiku, kam Marokā ir senas
 tradīcijas: „Pagājušajos četrdesmit gados
 Marokā ir radīta no monarhijas atkarīga

**Visiem, kas vēlas piedalīties smilšu biznesā, nepieciešams ietekmīgs
 amats un labi sakari karaļnamā. Rietumsahāras pilsētas Laayoune
 pašvaldības vadītājam Hamdi Ould Rašīdam ir gan viens, gan otrs.**

lielburžuāzija, ko pie dzīvības uztur pasa-
 kainas bagātības. Viens piemērs te ir licen-
 ču izsniegšana smilšu ieguvei. Īpaši tas at-
 tiecas uz Rietumsahāras reģionu.”

Kopš kādreizējā kolonizatoru lielvara
 Spānija 1976. gadā atstāja Rietumsahāru
 Marokai, šai reģionā pastāvīgi ir jūtams
 politisks saspīlējums. Starptautiskā valstu
 saime neatzīst Marokas tiesības uz šiem
 26 000 kvadrātkilometru smilšu, ko Rabāta
 dēvē par savām dienvidu provincēm. Tiesī-
 bas uz strīdīgo teritoriju ir pieteikusi arī
 neatkarības kustība ar nosaukumu Frente
 Polisario, kuru Apvienoto Nāciju Organi-
 zācijas Ģenerālā asambleja atzinusi par šeit
 mītošās sahrāvi cilts likumīgo pārstāvi. Tieši
 šajā iekārotajā apgabalā atrodami
 aizdomīgākie un necaurspīdīgākie no ofi-
 ciālajā sarakstā atrodamajiem smilšu kar-
 jeriem. Daudzi no tiem pat nav fiksēti uz-
 ņēmumu reģistrā.

NOKĻŪT ŠAJĀ REĢIONĀ nav nemaz
 tik vienkārši. Šejienes nozīmīgākā pilsēta
 Laayoune atrodas 1290 kilometrus uz dien-
 vidiem no Marokas galvaspilsētas. Ārzemju
 viesus, jau sākot ar nolaišanos Laayoune
 lidostā, kā ēnas pavada slepenpolicijas ierēd-
 ņi, kuri neizlaiž svešzemniekus no acīm līdz

pat viņu aizbraukšanai. Svarīgākās dienvidu
 pilsētas savieno plats lielceļš, kas sadala
 tuksnesi divās daļās, un smilšainajā ainavā
 bez mitas zemē rokas ekskavatori. Uz zieme-
 ņiem pie ceļa uz Tarfaya pilsētu paveras bie-
 dējoši plakans līdzenums – šeit visiem tik
 labi pazīstamās Sahāras kāpas jau ir noslau-
 cītas no zemes virsas.

VISVAIRĀK NO SMILŠU IZLAUPIŠANAS
 cieš nomadi. Daudzi tuksneša klejotāji ar
 savām ģimenēm ir pametuši svelmainos
 smilšu plašumus un apmetušies pilsētās,
 piemēram, Laayoune. Tur viņi dzīvo mazi-
 tiņos sociālajos dzīvokļos, kurus Marokas
 valdība iekārtojusi agrākajiem Polisario
 frontes piekritējiem. Tiem nomadiem, kas
 palikuši tuksnesī un turpina tradicionālo
 klejotāju dzīvesveidu, jāturas pa gabalu
 no raktuvēm.

„Valdība mums jau vairākas reizes ir likusi
 pārcelties. Nu jau ir pilnīgi skaidrs – tuksnesis
 gluži vienkārši vairs nepieder mums,” saka
 klejotāja Barka, sēžot savā neskaitāmas reizes
 lāpītajā teltī. Viņas vīrs Omārs turpat blakus
 nopūšas: „Mums nedod ne darbu, ne arī jel-
 kādu atlīdzību par mūsu tuksneša resursu
 izsmelšanu. Marokas kolonizatoru priekšā
 mēs esam bezspēcīgi.”

Kolonizācija – šis vārds liek aizsvilties dusmās citādi tik pārspīlēti pieklājīgam Vali. „Tie ir visistākie meli! Tādas runas izplata nacionālās vienotības ienaidnieki! Mēs palīdzam nabadzīgajiem, ceļam skolas, piedāvājam mitekļus – ko vēl viņiem vajag?!”

Maroka jau divdesmit gadus novilcina tautas nobalsošanas sarīkošanu, kurā lemtu par sahrāvi pašnoteikšanos un Rietumsahāras reģiona patstāvību. Konflikta gaitā no valsts izraidīti neskaitāmi žurnālisti, novērošanas veikšanā kavēti Eiropas Savienības ierēdņi, opozicionāriem atņemtas tiesības izteikties, vai viņi piekukuļoti, apspiestas dažādas nomaņu protesta demonstrācijas. Tai pašā laikā karaliste tomēr meklē sabiedrotus un visādiem paņēmieniem lutina savus vietējos

atbalstītājus. Piemēram, izsniedzot licences Sahāras smilšu ieguvei.

Lielākais smilšu ieguvējs šajā reģionā saskaņā ar vēl kādu lakome.info pētījumu ir kāds ietekmīgs politiķis. Sahrāvi cilts pārstāvis Hamdi Ould Rašids, kurš kādreiz atbalstīja Polisario fronti, bet nu ir kļuvis par Laayoune pašvaldības priekšsēdētāju un arī par pilnvaroto Istiqlal – tai pašā nacionāli konservatīvajā partijā, kas savulaik cīnījās par Marokas neatkarību. Par šī uzņēmēja un politiķa turības avotiem kļūst visdažādākās runas. Viņš pats savas partijas birojā pie glāzes piparmētru tējas tikai laipni smaida: „Esmu līdz acīm parādos, pēdējo reizi, kad gribēju investēt, man neatlika nekas cits, kā ieķīlāt savu māju! Sakiet, lūdzu, vai kaut kas tāds būtu iespējams, ja mani būtu uzpircis pats karalis?”

Tomēr arī monarhijas atbalstītāji atzīst, ka Rietumsahāras īpašā situācija veicina favorītu sistēmas pastāvēšanu. „Vadošajās aprindās daudzi gūst labumu no spriedzes šajā reģionā. Viņi pārvērš savu ietekmi naudā tādējādi, ka dabū sev licenci un atver smilšu raktuves – tas ir drošs ceļš uz pārticību,” skaidro sahrāvi cilts pārstāvis un karaļa finansētā Laayoune oficiālā izglītības fonda priekšsēdētājs Aba Batāhs. Neliels skaits cilvēku, kas atrodas privileģētā stāvoklī, viņu starpā arī Hamdi Ould Rašids, ir saņēmuši atļaujas, un tās viņiem ļāvušas izveidot gandrīz vai eksporta monopolu. Ik gadu no Rietumsahāras izved miljonu tonnu smilšu. Galvenokārt tās aizplūst caur Kanāriju salām un Maroku.

„Tādu atļauju jau var saņemt jebkurš, mums vienkārši ir jātiek vaļā no tiem nebeidzamajiem

PIECI KARSTĀKIE GLOBĀLĀ SMILŠU BIZNESĀ PUNKTI

ANTIĻU SALAS | 1

VAIRĀK ISTABU, MAZĀK PLUDMAĻU TŪRISTIEM

Glūzi tāpat kā Marokā, arī šajās Karību jūras salās zeļ un plaukst kā tūrisms, tā būvniecība, un arī šeit ir palielinājusies nelikumīga smilšu ieguve. Sekas: augsne arvien straujāk notiek erozija, piemēram, Puertoriko piederošajā Krabju salā, kā dēvē Vjekešu, un Grenādas ziemeļkrastā.

2013. gada nogalē Jamaikas policija atmaskoja kādu darījumu, kas bija saistīts ar kāda dzīvokļu kompleksa celtniecību. Runa bija par 10 000 kubikmetru smilšu, kas bija nozagtas nelikumīgā karjerā – tik lielā kā piecpadsmit futbola laukumā.

RIETUMĀFRIKA | 2

NIGĒRAS UPES GULTNI IZSMEĻ, TRĪS VALSTIS UZREIZ

Nigērijas kaimiņvalstu ekonomika attīstās, būvniecība zeļ, un desmitiem tūkstoši nelikumīgu racēju un nirēju izlaupa pludmaļu un lagūnu smiltis, nesmādējot arī stāvkrastus un Nigēras gultni. Zagšanas rezultātā samazinās apstrādājamās lauksaimniecības

zemes platība upes krastos, tilti, dambji, aizsprosti un krasti kļūst nestabili. Turklāt samazinās arī zivsaimniecības lomu apjomi, jo sirotāji izjauc zivju dzīves vidi.

DUBAIJA | 3

SMILTIS IMPORTĒ PAT TUKSNEŠĀ EMIRĀTS

Tas notiek tāpēc, ka smiltis no Apvienoto Arābu Emirātu tūksnešiem nav piemērotas celtniecībai. Toties Palm Jebel Ali mākslīgās salas ierīkošanai un krasta nostiprināšanai 500 miljonus kubikmetru smilšu Dubaija izpumpēja no jūras gultnes. Ja tādu smilšu daudzumu sakrautu autofurgonos, to rinda 22 reizes apjotu apkārt zemeslodi. Pasaules augstākā torņa Burj Khalifa uzbūvēšanai tika noslēgti līgumi ar 3500 piegādātājiem no Austrālijas.

INDIJA | 4

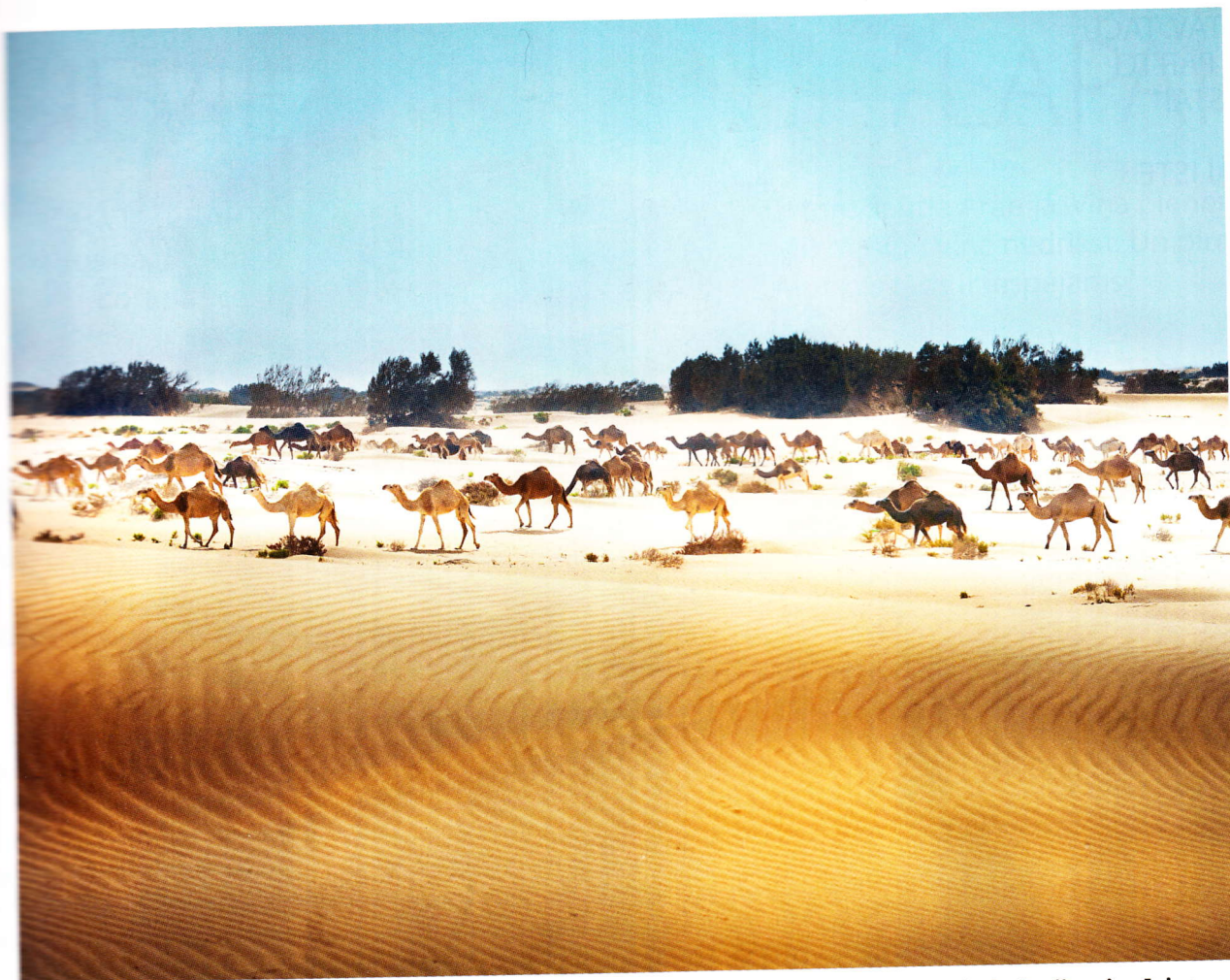
NELIKUMĪGO SMILŠU IEGUVI KONTROLĒ NOZIEDZNIKI

Kopš 2012. gada licences smilšu ieguvei drīkst izsniegt vairs tikai vides un mežsaimniecības ministrs. Taču vairākās valsts provincēs zemi joprojām posta organizētā noziedzība. Vides aizsardzības organizācija Awaaz ir atklājusi tūkstošiem nelikumīgu raktuvju. Un smilšu drudzis turpina plosīties – gan pie Jamunas upes, gan Tara tūksnesī, gan Goas apkaimē.

SINGAPŪRA | 5

IZVEŠANAS AIZLIEGUMI PRET BŪVĒŠANAS TRAKUMA PĀRŅEMTU PILSĒTVALSTI

Ostas metropole ietiecas arvien tālāk jūrā – kopš 1960. gada tās teritorija ir palielinājusies par 20 procentiem. Uzbērumu projektiem nepieciešamās smiltis Singapūra pērk kaimiņvalstīs, tādējādi netieši izlaupot zemi Vjetnamā, Indonēzijā un Malaizijā. Pašlaik šīs valstis ir stingri aizliegkušas visa veida smilšu eksportu uz Singapūru, un tagad šī pilsētvalsts tās iepērk Kambodžā.

Visvairāk no Rietumsahāras reģiona smilšu izzagšanas cieš sahrāvī cilts. Daudziem tās piederīgajiem ir nācies pamest nomadu dzīvi ar kamieļu ganāmpulkiem, atstāt tuksnesi un pārcelties uz dzīvi pilsētā.

smilšu kalniem,” ar roku uz sirds dievojas Hamdi Ould Rašids. „Taču es pats jau vairāk nekā piecus gadus neko vairs neeksportēju, un mans karjers krīzes dēļ stāv dikā.” Tie ir uzņēmēja pēdējie vārdi, tad viņš iekāpj savā mersedesā.

Taisnība – finansiāli smiltis nav pats izdevīgākais resurss, ko Marokas valdība iegūst Rietumsahārā. 2013. gadā peļņa šai nozarē bija nieka trīs miljoni eiro, kurpretī, piemēram, fosfāta ieguves kasē ielūda 285 miljoni eiro. Taču, pēc reģiona dabas resursu uzraudzības biedrības Western Sahara Resource Watch priekšsēdētāja Ērika Hāgena domām, smilšu gadījumā runa ir nevis par naudu, bet gan par principu: „Starptautiskie tiesību akti nedrīkst atļaut viennozīmīgu valodu. Tāda dabas resur-

su noplicināšana, kas dod labumu tikai un vienīgi varas uzurpētājiem, nedrīkst notikt bez Rietumsahāras iedzīvotāju piekrišanas!” Daudzi sahrāvī cilti nūdien uzskata, ka tuksneša ķemmēšana ir pielīdzināma visistākajai laupītāju sirošanai. Turklāt to veic nepiesātināmā valsts, kas uzskata, ka paceļas pāri visiem likumiem. „Mums atstāj tikai kamieļus – neko vairāk,” rezumē žurnālists Badi Abderabu. Kopš viņš Laayoune televīzijā pauda savus uzskatus par neatkarību, viņš ir palicis bez darba: vietējais Marokas televīzijas kanāls ir naidīgs Polisario fronteī.

Daudzējādā ziņā Maroka joprojām līdzinās jaunattīstības valstij. Marokāņu iekšzemes kopprodukts uz vienu cilvēku ir daudz zemāks nekā kaimiņvalstīs Alžīrijā un

Tunisijā, 28 procenti šejienes iedzīvotāju neprot lasīt un rakstīt. Tāpēc nav nekāds brīnums, ka vairākumam no 35 miljoniem valsts iedzīvotāju pašu zemes izlaupišana ir gluži vienaldzīga. Viņiem ir citas prioritātes un citas problēmas.

Tomēr pretestība pieņemas spēkā, un arvien biežāk kļūst dzirdamas kritiskas balss. Piemēram, par to, ka karaļpils uzturēšanai pastāvīgi nepieciešams arvien vairāk personāla, un par to, ka jāpaaugstina alga „nabago karalim”, kā sevi 1999. gada kronēšanā nosauca Muhameds VI. Monarhijas izdevumi salīdzinājumā ar 2014. gadu ir pieauguši 300 reizes. Kas zina, varbūt drīz sabiedriskās domas redzeslokā nonāks arī Marokas zemes izlaupišana. ■